

**Oroszország Ukrajna elleni inváziója:
Délkelet-Ázsia álláspontja**

Russia's Invasion of Ukraine: Southeast Asia's Response

SZAKÁLI MÁTÉ

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

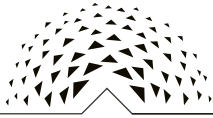
Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Szakáli Máté, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.26>

Összefoglalás: Az ukrajnai orosz invázió váratlan és gyors egységbe hívta az Európai Uniót, ugyanakkor kétértelműséget és bizonytalanságot teremtett Délkelet-Ázsiában. A térség háborúra adott reakciói kifejezetten eltérőek, Szingapúr a legerősebb Oroszország-ellenes álláspontot képviseli, Mianmar pedig támogatja a Kreml lépéseit. Más ASEAN-tagállamok különböző mértékű aggodalmuknak adnak hangot, némelyek semlegességet hirdettek. Az ASEAN nyilatkozatai képezik ezen álláspontok legkisebb közös nevezőjét. Jelen leíró tanulmány célja az egységhiány hátterét adó észszerűség feltárása volt kvalitatív jellegű adatelemzés révén. Az eredmények azt mutatják, hogy a hosszú távú kétoldalú kapcsolatok és a fegyverbeszerzések számos délkelet-ázsiai állam részéről elszigetelik Oroszországot az ASEAN háborúval kapcsolatos kritikájától, miközben a Szövetség jobbra a tagállamok reaktív jellegű szimbolikus politizálásának biztosít platformot.

Kulcsszavak: Orosz invázió, Ukrajna, Délkelet-Ázsia, reakció, ASEAN-mód

Abstract: *While Russia's invasion of Ukraine has unified the West with new clarity, it exposed ambiguity and uncertainty in Southeast Asia. Regional responses to war have varied considerably, with Singapore taking the strongest stance against Moscow and Myanmar supporting the Kremlin's actions. The other ASEAN member states have expressed varying levels of concern, with some declaring their neutrality. ASEAN's statements are the lowest common denominator of these positions. This descriptive study aimed to explore the rationale behind this pattern of disunity. Data analysis was undertaken qualitatively. Results reveal that longstanding ties and weapons sales to countries in Southeast Asia insulate Russia from ASEAN criticism over the war, while the Alliance rather serves as a platform to the Member States for symbolic politics of a reactive nature.*

Keywords: *Russian invasion, Ukraine, Southeast Asia, reaction, ASEAN Way*

BEVEZETÉS

A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének külügyminiszterei két nappal az ukrajnai orosz invázió kezdetét követően egy két bekezdésből álló közös [nyilatkozatban](#) reagáltak az eseményre, amelyben kifejezték mélyszéges aggodalmukat „az Ukrajnában kialakult szituáció és a fegyveres ellenségeskedések miatt”. Felszólítottak „minden érintett felet, tanúsítsanak maximális önmérsékletet és minden csatornán tegyenek meg minden erőfeszítést a párbeszéd folytatásának érdekében, többek között diplomáciai eszközökkel, a helyzet megfékezésére, a feszültségek enyhítésére, valamint a nemzetközi joggal és az ENSZ Alapokmány elveivel összhangban álló békés

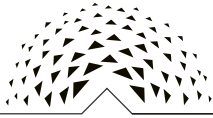
megoldás elérésére törekedve”. A nyilatkozat szövege szerint „a béke, a biztonság és a harmonikus együttélés érvényesülése érdekében minden fél felelőssége fenntartani a szuverenitást, a területi integritást és a nemzeti jogegyenlőség elveinek kölcsönös tiszteletben tartását”.

Az ASEAN sajátos, a nemzetállami kapacitásokat és a szuverenitást erősítő, a délkelet-ázsiai kulturális normákat tiszteletben tartó informális, illetve személyes kormányközi munka- és döntéshozatali metodológiát [hasznosító](#) regionalizmusa a térség államközi békéjének, gazdasági dinamizmusának és politikai stabilitásának fő megalapozója. A nyilatkozat általánosító és visszafogott megfogalmazása ennél fogva aránytalannak tetszhet egy olyan súlyos nemzetközi jogsértés tekintetében, amelynek egyértelmű elítélése látszólag kevés kockázattal járna a térség számára, ám elmulasztásával a csoport nem tartja be a saját [alapkörmányában, a Barátsági és együttműködési szerződésében](#) és a külpolitikai [mechanizmusában](#) ünnepélyesen megfogalmazott, korábban az [észak-koreai nukleáris tesztek](#), a [palesztin államiség](#), az [iraki háború](#), vagy a [szíriai polgárháború](#) kapcsán egyértelműen hangsúlyozott kötelezettségvállalásait. Szingapúr kivételével a legtöbb délkelet-ázsiai állam mégis inkább egyértelmű érdektelenséget mutat a konfliktus iránt, nem bírálja közvetlenül Oroszországot, nem vezet be büntetőintézkedéseket vele szemben, és nem törekszik egy aktív, kezdeményező és következetes nemzeti vagy regionális válaszstratégia kialakítására.

Jelen elemzés az ASEAN és tagállamai 2022. február vége és április vége közötti intézkedéseit vizsgálva arra a kérdésre keresi a választ, miért reagált Délkelet-Ázsia relatíve lassan, megosztottan és visszafogottan az ukrain orosz invázióra. Az elemzés nyilvános politikai és szakmai forrásokra támaszkodva (hivatalos közlemények, közös tagállami nyilatkozatok, intézményi jelentések, médiabeszámolók) a politikai döntéshozatal szintjén törekszik a kutatási kérdés megválaszolására, figyelmet fordítva a politikai kommunikáció és a politikai cselekvés közötti, illetve az ASEAN és a tagállami érdekek közötti esetleges eltérésekre. A válaszadáshoz az írás először az ASEAN-tagok és a Szövetség reakcióit, illetve a tagállami érdekek divergenciáját vizsgálja a háború megítélésének kérdésében megfigyelhető nemzeti szintű eltérések hátterében. Ezt követően a háború és az Oroszországgal szembeni büntetőintézkedések Délkelet-Ázsiára gyakorolt gazdasági, politikai és biztonsági hatásai, valamint valószínűsíthető folyamánai kerülnek ismertetésre a közeljövőre vonatkozóan. Az elemzés konklúziója a térségben érdekelt külhatalmak szempontjából összegzi a háborúra adott eddigi állami és együttes intézményi válaszlépések alapján levonható főbb stratégiai tanulságokat.

DÉLKELET-ÁZSIA VÁLASZREAKCIÓJA UKRAJNA OROSZ INVÁZIÓJÁRA

A délkelet-ázsiai államok mind Oroszországgal, mind Ukrajnával a kölcsönös államelismerésen alapuló, jobbára szívélyes és stabil hivatalos kapcsolatokat tartanak fent, ám a kétoldalú államközi relációk intézményesültségi foka, történelmi

perspektívája, aktivitása és relatív volumene nemzetenként, illetve regionális szinten is különbözik. Az atomhatalom és ENSZ BT állandó tag Oroszország az ASEAN egyes tagországainak viszonylag jelentékeny kereskedelmi vagy turisztikai partnere és jelentős vagy potenciális [fegyverszállítója](#), amíg a Délkelet-Ázsiához hasonló geopolitikai környezettel rendelkező Ukrajna sem a gazdasági növekedés, sem a rezsimstabilitás szempontjából nem minősül kiemelkedő partnernek. Oroszország a Szövetség stratégiai [partnere](#) ([közös](#), illetve [saját](#) stratégiai célokkal bír; utóbbiakat többek között a [vakcinadiplomácián](#) keresztül is megpróbálja érvényesíteni) és részt vevő tagja az ASEAN által vezetett valamennyi regionális kormányközi egyeztetési mechanizmusnak (ASEAN Regionális Fórum, Kelet-ázsiai Csúcstalálkozó, ASEAN Védelmi Miniszteri Csúcs Plusz). Meglehetősen, Ukrajna nem áll hivatalos kapcsolatban az ASEAN-nal, s ugyan nemzeti szinten kiépített szoros ágazati relációkat például [Vietnámmal](#), sem a térségbeli jelenlét érzékelhetősége, sem a hivatalos és informális befolyás mértéke szempontjából nem áll paritásban Oroszországgal. Az érdekezések és interdependenciák tartalma és minősége ennél fogva eltér a háborúban álló egyes felek és az egyes délkelet-ázsiai országok viszonylatában.

A délkelet-ázsiai államok reagálását az egyoldalú és illegális ukrajnai orosz invázióra ezen pragmatikus – és a helyi politikai vezetők számára feltehetően egyúttal az értékelési keret részeként szolgáló – meghatározottság mellett két, egymással összefüggő, kulcsfontosságú elvi tényező vezérelheti: az egyik ezen országok hagyományos és következetes törekvése a be nem avatkozásra más szuverén államok belügyeibe, a másik a kis országoknak a nagy szomszédjaik alternatív történelem alapján folytatott kül- és védelempolitikájával szembeni bizonytalanságérzetéből fakadó, továbbá maga a háború geopolitikai következményei keltette aggodalmak.

Az Oroszországhoz, illetve Ukrajnához fűződő állami szintű gazdasági, politikai és biztonsági kapcsolatok eltérő beágyazottsági foka és relatív súlya, valamint a különböző érdek-, érintettség- és fenyegetettségpercepciók szakadást okozhatnak az ASEAN-on belül az egyre eszkalálódó ukrajnai harci cselekményekre adandó adekvát reakció tekintetében, beszűkítve a Szövetség cselekvési mozgásterét, hasonlóan ahhoz, ahogyan a blokk megosztottá vált a [mianmari válságot](#) illetően. Már az orosz támadásra adott bizonyos kormányzati reakciók az időzítés, a terjedelem és az üzenet alapján számottevő véleménykülönbségeket jeleztek, helyet biztosítva Moszkva egyértelmű elítélésének és nyilvános dicséretének egyaránt. Leghatározottabban Szingapúr és Mianmar (a katonai junta, nem pedig az ENSZ által legitimként elismert polgári kormány) foglaltak állást, [előbbi](#) Kijev, [utóbbi](#) Moszkva mellett. A többi ASEAN-tagállam ([Brunei](#), [Indonézia](#), [Fülöp-szigetek](#), [Kambodzsa](#), [Laosz](#), [Malajzia](#), [Thaiföld](#), [Vietnám](#)) némiképp eltérő megfogalmazások formájában különböző mértékű aggodalmát fejezte ki, némelyek (Fülöp-szigetek, Kambodzsa és Thaiföld) a semlegességüket is kinyilvánították. A háború mindazonáltal a délkelet-ázsiai nemzetek többségének politikai napirendjén mindössze az Ukrajnában tartózkodó állampolgáraik személyes

biztonsága miatt jelent meg, ami abban nyilvánult meg, hogy prioritásnak tekintették polgáraik mielőbbi evakuálását, ezzel is minimalizálva közvetlen érintettsé-
güket. Az eltérő álláspontjaik legkisebb közös nevezője a fentebb idézett, február 26-án közzétett, konszenzuson alapuló közös külügyminiszteri [nyilatkozat](#) volt, amelynek szűkszavúsága, óvatossága és visszafogottsága a hivatalos többségi állami megnyilatkozások általános ismervének, illetve a politikai szintű állami cselekvések maximumának is tekinthető az invázió témájában. Az enyhe hangnem miatt a régióon belül széles körben bírált tagállami és közös nyilatkozatok a térségen kívül kevés figyelemben részesülnek, és jobbára csupán az ASEAN belső megosztottságát, illetve a tagállamok kivárását és közömbösségét képe-
sek kiemelni, mintsem hogy érdemben járulnának hozzá a nemzetközi közösség azon erőfeszítéseéhez, hogy nyomást gyakoroljon Putyin elnökre az ukrajnai ka-
tonai műveletek beszüntetését követelve.

A háborús konfliktus súlyosbodásával a regionális reakciók utóbb némi-
leg erősödtek, ám javarészt megmaradtak a szimbolikus politizálás szintjén: nyolc ASEAN-tag megszavazta az ENSZ Közgyűlésének elítélő [határozatát](#) az orosz invázió kapcsán; Vietnám és Laosz – Oroszország történelmi és biztonsági szempontból két legszorosabb partnere a térségben – tartózkodott. A dél-kelet-ázsiai államok március 3-án újabb közös [nyilatkozatban](#) hangsúlyozták, „az ASEAN külügyminisztereit mélységesen nyugtalanítja a helyzet súlyosbodása és (...) a romló humanitárius körülmények. Ezért azonnali tűzszünetre vagy fegyverszünetre és a politikai párbeszéd folytatására szólítunk föl, ami fenntartható békéhez vezetne Ukrajnában.” A felszólítást megismételték egy április 8-án kö-
zétett újabb külügyminiszteri [közleményben](#), mindezt egy, az orosz erők által az ukrán polgárok ellen elkövetett állítólagos atrocitások független kivizsgálásának ügyében tett ENSZ főtitkári javaslatához kapcsolódva fejezték ki. A békepárti és háborúellenes retorikának az államközi interakciók során történő felhasználásá-
ra mindazonáltal egyedül Szingapúr vállalkozott, ráadásul tette mindezt cselek-
vésorientált válaszlépés formájában. A városállam az Oroszország elleni szank-
ciócsomagokhoz csatlakozva egyoldalú [büntetőintézkedéseket](#) léptetett életbe. Exportellenőrzéssel sújtotta azokat a termékeket, amelyeket Ukrajnában fegy-
verként vagy egy esetleges támadó kiberműveletben felhasználhatnak, emellett korlátozta az orosz bankokat és szervezeteket, valamint az orosz kormányt tá-
mogató adománygyűjtő tevékenységet célzó pénzügyi tranzakciókat.

A regionális szintű intézkedések a háború tekintetében a reaktív jellegű kol-
lektív deklarációkra korlátozódnak, melyek a tagállami nyilatkozatok nyelvezeté-
hez és stílusához hasonlóan „minden fél” részéről önmérsékletre és a „katonai ellenségeskedések” békés rendezésére szólítanak föl. E tekintetben a hivatalos közlemények szoros rokonságot mutatnak az ASEAN-nak a mianmari válság megoldására vonatkozó [öt pontos konszenzusával](#). Az ASEAN-nyilatkozatok ke-
rülik Oroszország nevesítését, és nem említik sem a cselekedet jellegét – egy szuverén nemzetállam elleni inváziót –, sem annak elismerését, hogy az ilyen jogsértéssel szembeni ellenállás jogilag és erkölcsileg egyaránt indokolt volna.

Szingapúr kivételével az államok óvatosan passzív, „várjunk, és meglátjuk” álláspontot foglalnak el az orosz–ukrán háború nyilvános megítélésének kérdésében, és egyelőre diplomáciai, gazdasági, katonai, információhadviselési, vagy humanitárius tekintetben sem mutatkoznak hajlandónak ágensként bevonódni a konfliktusba. Olyan mértékű, az állampolgárok által érzékelhető közvetlen anyagi vagy erkölcsi kár pedig egyelőre nem érte Délkelet-Ázsiát egyértelműen a háború következtében, ami akut belpolitikai indokokat teremthetne az ezen megközelítést megalapozó költség-haszon elemzések újrakalkulálására.

Ez a megközelítés, valamint a formális ragaszkodás az egyenlő bánásmódhoz mindkét felet illetően, a délkelet-ázsiai államok többségét és magát az integráció eljárását is önérdeksértőnek tünteti föl. Ezen fellépés módja és tartalma, meglehetősen, az említett pragmatikus és elvi megfontolásokon belül számos szituáció- és régióspecifikus körülményre vezethető vissza, ami a délkelet-ázsiai reakciókat – a térség perspektívája és mércéje szerint – észszerűvé teszi. Ilyen tényezők többek között a leginkább az egyes nemzetek orosz fegyverbeszerzéstől való függésében felfedezhető érdekkülönbségek (egy [jelentés](#) szerint ezt a függőséget Moszkva térségbeli megbízottjai előszeretettel hangsúlyozták is); az ENSZ Biztonsági Tanács állandó tagja bírálatának kerülése (akárcsak 2003–2011 között az iraki háború esetében); továbbá némely kormányok – minden bizonnyal Mianmar, valamint talán Kambodzsa és Laosz – az Egyesült Államok hatalmának és tekintélyének eróziójában bizonyos stratégiai előnyöket remélő attitűdje. Ezenfelül a fokozott stratégiai polarizáció esetén (az ukrajnai háború ügyében a Moszkvával szimpatizáló Kína és az Ukrajnát aktívan támogató nyugati országok között) az el nem köteleződés elvének szinte automatikus adaptálása; az ukrajnai válság és következményeinek a délkelet-ázsiai értékek és érdekek szempontjából látszólag távoli mibenléte; valamint a párbeszéd fenntartására összpontosító, a morális gesztusokat szándékosan mellőző, a retorikai eskalációt ellenző délkelet-ázsiai társadalmi és intézményi normák szintén meghatározó körülményei a fellépésnek.

A HÁBORÚ LEHETSÉGES GAZDASÁGI, POLITIKAI ÉS BIZTONSÁGI HATÁSA A TÉRSÉGRE

Az orosz–ukrán háború – és különösen az Oroszország elleni szankciók – Délkelet-Ázsiát (is) érintő közvetett hatásai a gazdasági, politikai és biztonsági szférákra koncentrálnak, tényleges nagyságrendjük és súlyosságuk a konfliktus időtartamának és végkimenetelének, illetve a szankciók azonnali és távlati folyamatainak a függvénye.

Mivel az Oroszország és Ukrajna, illetve a Délkelet-Ázsia közötti gazdasági kapcsolatok együttesen is szerények, az orosz és ukrajnai gazdaságok recessziójának közvetlen hatása marginális lehet a térségre: az ASEANstats adatportál [alapján](#)

Oroszország 2020-ban az ASEAN globális árukereskedelmének mintegy 0,53 százalékát, Ukrajna csupán 0,1 százalékát tette ki. A gazdasági kapcsolatok a befektetések tekintetében még csekélyebbnek tetszenek: Oroszország az ASEAN-ba irányuló közvetlen külföldi befektetéseknek mindössze 0,046 százalékáért, Ukrajna pedig 0,003 százalékáért felelt. A háború keltette negatív externáliák – különösen az Európai Uniót közvetlenül és súlyosan [érintők](#) – mégis valószínűleg jelentős tovagyrűző hatással lehetnek az egyes ASEAN-tagállamokra és lakosságuk életszínvonalára, az orosz, az ukrán és az európai uniós piacoknak való kitettségük szintjétől és típusától függően. A konfliktus eredményezte magasabb nyersanyag-, energia- és élelmiszerárak (különösen az olyan áruk, mint a kőolaj, a nikkel, a búza és a kukorica) tekintetében önmagukban és inflációerősítő hatásukban is egyetemesen ronthatják a helyi gazdaságok (a kiemelt árucikkek vonatkozásában kiváltképpen Thaiföld, Szingapúr és Vietnám) pandémia utáni termelési, kiviteli és bővülési kilátásait (különösen az élelmiszer- és a félvezetőiparban, illetve a turizmusban), miközben a háború a légi, vasúti és tengeri szállítási kapcsolatokat is megzavarva tovább súlyosbíthatja a világjárvány okozta helyi ellátási hiányokat és zavarokat. A globális ellátási láncot, az ipari láncot és az értékláncot érő (ár)sokkok és deglobalizációs tendenciák, valamint az egyes multinacionális vállalatok alkalmazkodási stratégiái a régió országaira különbözőképpen lesznek hatással, ahogy az orosz energiaipari óriáscégek és a helyi állami cégek vegyesvállalatainak jövőbeli szabályozása és kezelése is eltérő következményekkel járhat válthat ki, ami elsősorban [Indonéziát](#), [Malajziát](#) és [Vietnámot](#) érinti.

A magasabb nyersanyagárak és az alternatív beszállítói láncok iránti globális kereslet bővülése bizonyos árucikkek esetében ugyanakkor versenyképességi és kereskedelmi előnyöket fog biztosítani a nyersanyagexportőr államok számára, lehetővé téve a kereskedelmi mérlegük javítását és az inflációs nyomás mérséklését. A szén- és nikkelexportőr Indonézia mellett például a nyersolajexportőr és cseppfolyósított földgázexportőr Malajzia, valamint a réz- és ércexportőr Fülöp-szigetek vállalati és költségvetési bevételei is számottevően növekedhetnek a háború és a szankciós politika következtében újraoptimalizálódó piacokon. A Délkelet-Ázsián kívüli geopolitikai kockázatok eszkalálódása rövid távon a régióba tervezett külföldi beruházások számára is hátszelet adhat, aminek következtében többek között a Federal Reserve monetáris szigorításának térségre gyakorolt hatása a korábbiakhoz képest várhatóan viszonylag kisebb lenne. Pontos, részletes és megbízható statisztikai adatok a háborúnak a délkelet-ázsiai nemzeti termelési, élelmiszer- és exportképességekre, illetve azok biztonságára gyakorolt egyértelmű következményeiről egyelőre nem állnak rendelkezésre, ezért jelen elemzés egzaktabb következtetések megfogalmazására nem tud vállalkozni.

A háború mindazonáltal Oroszország regionális energia- és fegyverexportőr szerepének csökkenésével, illetve az Egyesült Államok és válaszul Kína térségbeli geopolitikai manőverezésének fokozódásához vezethet, ami a szankciók ellentételezéseként „ázsianizálódó” Oroszország mint dialógus partner (1996-) helyi

értékén és a Moszkva–ASEAN politikai relációk fejlődési ívén is módosíthat. A háború már a közeljövőben megghiúsíthatja Vietnám [javaslatának](#) elfogadását az ASEAN és az orosz vezetésű Eurázsiai Gazdasági Unió közötti szabadkereskedelmi övezet létrehozásáról. A diplomáciai események pedig megkerülhetetlen dilemma elé állíthatják a délkelet-ázsiai fővárosokat az orosz delegáció folytatólagos részvétele lehetővé tételének hitelességével kapcsolatban. Oroszország Ukrajna elleni agressziója ugyanis ellentétben áll Moszkva az ASEAN Barátsági és Együttműködési Szerződéséhez történő csatlakozásával (2004) vállalat kötelezettségeivel. Idén több délkelet-ázsiai országra fokozott globális figyelem irányul majd: Indonézia a G20-csoport elnöki, Thaiföld az Ázsiai-csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés csúcstalálkozójának elnöki, Kambodzsa pedig a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének és a Kelet-ázsiai Csúcstalálkozóknak a soros elnöki tisztét, illetve a házigazda szerepét tölti be. Ennek következtében egyre nagyobb diplomáciai nyomás nehezedik ezen országok kormányaira, hogy kizárják Oroszországot a találkozóról. A felszólításoknak hivatkozási alapot biztosít, hogy a délkelet-ázsiai kormányok saját politikai irányultságuk és hajlamaik miatt érzékenyek a területi integritás kérdéseire, ám az értékekkel és etikával kapcsolatos, jellemzően lekezelőnek észlelt külhoni kritikákra is. Még a háború kérdésében a térségben stratégiai és erkölcsi tekintetben legegységesebben reagáló Szingapúr is [tartózkodott](#) azon a szavazáson, ahol Moszkva kizárásáról döntöttek az ENSZ Emberi Jogi Tanácsából. Az említett délkelet-ázsiai normatív hagyományokat és értékeket figyelmen kívül hagyó nyomásgyakorlás ennek okán kontraproduktív eredményre vezethet. E tekintetben Indonézia – a világ harmadik legnépesebb demokráciája és a térség legnagyobb gazdasága – állásfoglalása teremthet precedenst a többi állam döntéshozói számára, mivel Indonézia az egyetlen ország, amely az ASEAN, az APEC és a G20-csoport tagja is. Jakarta pedig Putyin és Zelenskij elnököt is sikeresen [hívta meg](#) a novemberben Balin megrendezésre kerülő G20-csúcstalálkozóra.

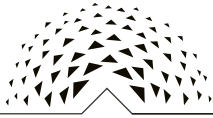
Putyin elnök hivatalba lépése óta Oroszország vált a régió vezető fegyverszállítójává, mely státusz fenntartását az Oroszországgal szemben bevezetett nyugati gazdasági szankciók ellehetetleníthetik. Az Oroszországban gyártott katonai felszerelésekben használható termékekre bevezetett [exportellenőrzések](#) befolyásolhatják a fegyverrendszerek és pótalkatrészek szállítását azon délkelet-ázsiai országok részére, melyek már vásároltak orosz haditechnikai eszközöket; míg Washington jelét adhatja, hogy készen áll a [CAATSA-szankciók](#) alkalmazására az új megrendelőkkel szemben (még a háború kitörése előtt a szankciók lehetséges kivetése miatt Indonézia [lemondott](#) egy orosz SU–35-ös vadászgépekre vonatkozó megrendelésről, a Fülöp-szigetek kormánya pedig végül [elállt](#) az orosz tengeralattjárók beszerzésének ötletétől). A feszültségkeltés és a büntető szankciók magukra vonásának elkerülése érdekében az Oroszországgal folytatott fegyverbeszerzések és a kétoldalú hadgyakorlatok tekintetében a legtöbb állam és maga az ASEAN egyelőre kivárá magatartást tanúsít. A politikai légkör mindenesetre feltehetően a háború befejezését követően

sem fog kedvezni az orosz–délkelet-ázsiai biztonsági relációk *status quo ante bellum* alapú folytatásának. A stratégiai légkör vonatkozásában Oroszország ukrajnai inváziója mindazonáltal párhuzamot mutat Kína dél-kínai-tengeri területi követelései és expanzív [lépéseivel](#), egyes délkelet-ázsiai országok ezért előreláthatólag igényelni fogják, hogy az Egyesült Államok erősítse meg az indo–csendes-óceáni térség stratégiai prioritizálása iránti elkötelezettségét, amely elvárásokra Biden elnök a május 12–13-ra halasztott [ASEAN–USA-csúcstalálkozón](#) reagált is.

A háború és a szankciók közvetett és járulékos hatásainak teljes súlya mindaddig nem nehezedik a régióra, ameddig a jelentkező nemzetgazdasági és jóléti szempontból káros következményeket állami beavatkozásokkal, finansziális támogatásokkal, beruházás- és a relatív önellátásösztönzéssel, valamint egyéb piaci mechanizmusokkal a kormányzatok bizonyos mértékig képesek ideiglenesen mérsékelni. Jóllehet, a délkelet-ázsiai országok Oroszországgal és Ukrajnával fennálló közvetlen szakpolitikai, illetve az ő főbb kereskedelmi és befektetési partnerországaikkal fennálló közvetett relációinak stabilitása és fenntarthatósága tartósan megkérdőjeleződhet a háború, valamint a büntetőintézkedések folyamányaként. Ez feltehetően jelentős, ám előzetesen teljes mértékben föl nem mérhető kockázatokat és potenciálokat hordoz a régió számára.

KONKLÚZIÓ: ESETLEGES TANULSÁGOK AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK SZÁMÁRA

A relatíve lassú, megosztott és visszafogott délkelet-ázsiai reakció az ukrajnai orosz invázióra összességében azzal magyarázható, hogy a hosszú távú kétoldali kapcsolatok és a fegyvereladások számos délkelet-ázsiai állam részéről elszigetelik Oroszországot az ASEAN háborúval kapcsolatos kritikáitól; miközben a Szövetség lehetőség szerint egy időszerű, egységes és kollektív álláspont kialakításában és ennek megfelelő hatékony reakcióban lenne érdekelt, jobbra csupán a tagállamok reaktív jellegű szimbolikus politizálásának biztosít platformot. Meglehet, Délkelet-Ázsia állásfoglalása az orosz–ukrán háború alakulása és kimenetele szempontjából nem meghatározó tényező, a térség országainak és integrációjuknak a konfliktusra adott válaszai betekintést engednek a régió eligazodási képességébe az élesedő nagyhatalmi rivalizálásban, orientálva az Európai Unió és az Egyesült Államok árnyaltabb, célravezetőbb, esetlegesen konvergensebb és térségre szabottabb releváns [stratégiáinak](#) kialakítását. E tekintetben Szingapúr és Mianmar kivételével a térség reakciói azt sugallják, hogy a délkelet-ázsiai államok továbbra is jobbra kockázatkerülő, puha egyensúlyi politikára fognak törekedni a nagyhatalmak érdekérvényesítő törekvéseivel szemben. Ezen attitűd pedig a következő általános tanulságokkal szolgálhat Brüsszel és Washington számára:

- Amint a délkelet-ázsiai és globális reakciók szemléltetik, a legtöbb fejlődő ország nem kíván részt venni sem az Egyesült Államok vezette „régí”, sem az Oroszország kínálta „új” világrendben. A nyugati szankciós politika ezenfelül befelé forduló, saját fejlődési pályát építő politikák követésére ösztönözheti őket.
- A nagyhatalmakat megosztó kérdésekben szinte minden délkelet-ázsiai ország alapösztöne a semlegesség választása, ami a semlegességet teszi az ASEAN egyaránt bevett és leoptimalisabb reakciójává. Ez kezdeti előnyt biztosít bármely agresszornak, és a meggyőzés terhét azokra az országokra, például az Egyesült Államokra hárítja, amelyek elvőbb délkelet-ázsiai válszokat igényelnének.
- Az ASEAN hagyományos működési módszere (az egység, harmónia és szolidaritás színlelésének formalizálása a nézeteltérések nyílt kezelése helyett) válság esetén kérdésessé teheti a Szövetség legitimitását. A nagyobb globális szerepvállalásra törekvő, e szempontból Délkelet-Ázsiában jobbra üdvözölt, az ASEAN-nal a szabályalapú multilateralizmus és a közösségépítő regionalizmus tekintetében érték-, illetve érdekközösségben működő Európai Unió számára ezért célszerű lenne a régióközi relációk erősítése során arra törekedni, hogy ne csupán megbízható pénzügyi, hanem komoly stratégiai partnerként lépjen föl, elősegítve a saját és az ASEAN önvizsgálatát is.
- Ezen összefüggésben kijelenthető, hogy a tagállamok informális, minimalista és inkluzív megközelítését a regionalizmushoz, és annak sajátos működési mechanizmusához, illetve az ahhoz kapcsolódó stratégiai érdekeiket és céljaikat a háború eleddig önmagában nem látszik érdemben befolyásolni.
- Szingapúr ambiciózus válasza, valamint a korábbi nézeteltérésekhez képest változó mintázatú délkelet-ázsiai egységhiány rámutat, hogy az ASEAN-mód nem szükségképpen determinálja vagy korlátozza a csoport aktívabb tagjait a saját politikák kialakításában és követésében.
- A délkelet-ázsiai országok – amennyiben a költsége alacsony – előszeretettel haladnak a nemzetközi közvélemény sodrával, ahogyan azt az ukrajnai háború témájában tartott ENSZ-szavazások, vagy a releváns állami politikai kommunikációk retorikája és időzítése is sejteti. Amennyiben egy országnak sikerül kedvező globális narratívát kialakítania adott ügyben, az megfelelő helyzeti előnyre tesz szert az ASEAN döntéshozók meggyőzéséhez.
- A reaktív igazodás dinamikája, az erélyes állásfoglalást kerülő stratégiai kultúra fenntartása, illetve a nemzeti érdekek priorizálása elsődlegesek az említett államok döntéshozatalában. Önmagában normatív vagy ideológiai alapú érveléssel és ígéretekkel egyetlen külhatalom sem képes ezt a realitást felülírni vagy meghaladni. Ez némi óvatosságra inthet az Egyesült Államok és formális szövetségesei (Fülöp-szigetek, Thaiföld, Vietnám), illetve az EU és az ASEAN közötti stratégiai kongruencia folyamatos és felfelé ívelő pályájának

képzetét illetően. Ezért az [ASEAN központiség elvének](#) elismerése és tiszteletben tartása ellenére az Egyesült Államok és közeli partnerei politikája, miszerint a Szövetség intézményrendszere helyett egyre inkább akörül csoportosulnak és dolgoznak, folytatásra érdemesnek bizonyulhat.

Az ASEAN tagjai idén mindenesetre az említett multilaterális fórumokon jelentős összehívó és napirendmeghatározó erővel rendelkeznek. Ezen érdeklődés közepette a délkelet-ázsiai államok még inkább értékelni fogják a velük megértő és tapintatos tárgyalópartnert. Az európai országok ennek megfelelő erőfeszítései önmagukban vagy a szövetségeseikkel összehangoltan – bár nem fogják megoldani a multilaterális intézmények előtt álló problémákat – elősegíthetik a további törésvonalak kialakulásának megakadályozását.